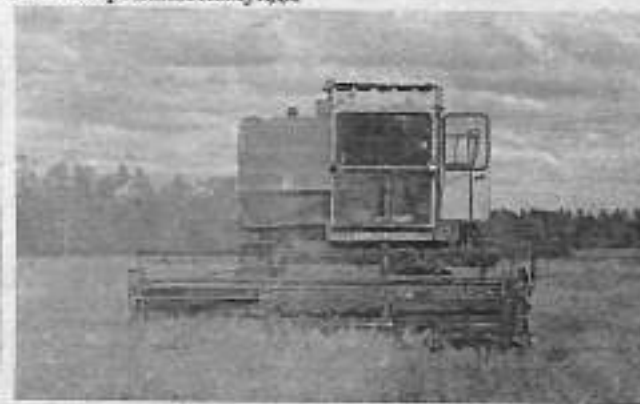


Хомцур – 2006

# ОДЬУЛУУННАР ХОМУУР ҮЛЭТИН САБЛААТЫЛАР

"Саяскы киһи салбааныгынан, күһүнү киһи күлбүтүнэн" дигэн ээсэйдэ эппэттэр. Көмүс күһүмүт киһи барахсааны үөрдөр үтүөтэ элбэх. Быйыл чуралгаларга быйаннаах сыйын кэлэн ааста. Дэлэхиинэ саяскарбатын буолуо. От кизини өлүүкү оттоотубут, сир аһыттан даҕаны тинчиги сатаатыбыт, аны саас ысыт үүһүмүбүт хомуура сараланна. Ол курдук үлэ нэйдэлэтин бастакы күнүтөр, ол өбөтөр атырдыах быйыл 28-гар улустуаары тыа хаһаайыстыбатын агрономун М.С. Бириковы кытта туорахтаах кустуураны үүнүөрүт Одуулуун иһилинэтин бааһынай хаһаайыстыбаларын бааһыналаргар хомуур үлэтин көрө-истэ тахса сырыттыбыт. Улустуаары семенной инспекцияттан Степанова Айталына Дмитриевна сылдыаста. Киһи бурдук сизмэтин хаачыстыбатын, ыары-ыларын, үөнүөрүн-көйүүрүн, теһе сипэтээрин көрдө-һинтэ, лабораторияда анал матырыйалал хомуйда.



Улуус үрдүгүн ыһыа туругун Марк Гермогенович манньа билгилээнээр: "Ыйыл 1143 гектарга ыһылаахпыт. Онтон 250-ка эбитэ, уоннабыта дьэһэмээн. "Комплекс" уонна "Тентүргэтээх" бааһынай хаһаай-мстыбалара атырдыах ыһыл 25-тэн улууска бастааннан хоумуур үлэтин саралаахтар. Атырдыах ыһыл 27 күнүгүзү туругунан иккисин 30-туу гектары хоумбуттар. "Комплекстар" гектартан 10-тан тахса толпаныылан иһэллэр. Ыйыл ардах түспөккү бурдуука курааннааһын баар. Зелениа хоумууртар хаһаайстыбалар көөртөлөөн эрэллэр. "Чураһыа" МТС санаа хоумууртар юурда. Оттон окко баһааммыт 105 баһыһыан тымалта".

Манна даргачан билгийнхэндэхээ, улуу үрдүнэн Ойдулуун, Хотгорз, Болугур, Хадаар, Төлей, Чурагчы нэһиликтэрингэр уопсай 5 бааныннь хаһаайхстыба, "Мындадаһын" ТХПК, "Чурагчы" МТС мыйдан дьарыстаталлар эбэт.

Өр-отөр булбалзқа "Төңүргөстөөх" бааһынай хаһаай-мстыба (сал Барашков С.С.) бааһалыктар айаантан тизилдипт. Бу бааһынара дэһыланы үүнэрсилдипт. Ула-хмалас тэтиэччи бэра турар: комбайн хаһыа да эрсиэри-тэр кэрибт, хомуллубут өттүтөр куравнак куоластар эрэ сыгаллар. Биһили тэтиэбиптигэр комбайн туулан сүөк-нэртэ санана, сүүнэ улахан техника тыаастахтык-уус-таахтык тэтиэнтэ кэлэн "Урал" массына аттыгар хо-рус тына. Комбайнеруна Н.С.Константинов улаһи сыдлар, көмөлөһөүттү Владимир Барашков Хаһаай-ын бэйэс сүөх эбит. Николай Сегансөһи кытта кэлсө-тибт. Уруоку өттүтөр совхозка механизаторуна үлэ-эбит Николай Сегансөһө быйыл сыпы ээтигитиэн дь-арыстанар "Ньургун" дэһи бааһынай хаһаайыстыба тари-на, кыттыас быһылытыан хомуур үлэтигэр тахсыбыт.

Салтыг "Комплекс" хайнаагчтайга (Михайлов МП) баагшантайга туруугубут. Аара суулга причебигэр тосоточу бурдук тэмжигт "Беларусь" тракторы көрүстүбүт. Бу "комплекс" трактористара Григорьев Семен Прокосьевич бурдук тайгалыгаар үлэлтн сылдыар. Баагшан сагатыгаар транспорт билинот ууна, үлэлтн да киши кыра тыгтан кырдаагашагаар тийеэ аялах буолан бирдэ. Саха кылгитин сириттэн дойдулаахтар отуу остуолугар ыгыран эмис этинэн, мининэн, сылаас чайинэн күндүлөөтүлөр. Балинэтэн этиэххэ наада, Михаил Петрович бурдук хомуурутар аманай байтаһын суоһуну туттан үлэлттерин аһатарын Поварынан бэрт сэрэх көксөтүннөх-ипсөтүннөх Кардашевский Владимир үлэлтөр Владимир: "Күнү-дьылы баттаһа сарсыарда эрдэт-төн туун үлэлтэр дикри сменанан үлэлтөбүт. Билинги икки комбайн, икки трактор сылдыар. Бөһүөлөккө бурдуу тутатына таһан илэбүт. Өссө биир комбайны Болотолордон атылаһан эмис оносто, көрүө сылдыабыт", - дикри сэлэрэтэ. Үлэ дьыно дикри курдук, ыалдыгаар калыплар дикри нарыһыйан алуруан көбүспөккө, туһааннаах үлэлтритэр ылсан, ким техниканын өрөмүөнүнэн, ким остуолун берийэ, ким тэтинэччи айаннаа, баагшан дикри кырбылэктэкс кимен кырды турдулар. Билинги даһы, кэлбит сыалыһтын өлгөһөр туһуттан көмөһө-риттэн экирэтэн тийсэн, уопуттаах, кырдыарс комбайн-вер Саввин Семен Васильевичи кытта көксөттибүт. "Сайыһан ардахтааболоса курааннаата. Ол да буоллар сиз үүнү сатаабыт. Уопсайа 200 та сирдэххит. Күн-дьыл туран, тевэһэ алдыаммакка-кээһэммөккө сырыттар гаттан 10-нуу тоһомыһылар илэбүт. Билинги икки сменанан үс комбайнер, икки тракторист үлэлтн сылдыабыт", - дикри Семен Васильевич көксөтэ.

Саялыгтын сүлжисгит дьон бөхмэлтүүл, аны Одуулуу бөхмөлгөтүр бүрдүк сүлжүктөр сарайдарын көрө бардыбыз. "Комплекс" баанын ханаймалыга уруукута СИТУ базаттар, бөхмөлгөтүр ханаймалыга турар сарайдарга бүрдүгүн күтэр эбит.

Төнийр сүөлүүдүтүр "Төүгүргөстөх" бааһааныштыр эмгэ таарыдыдыт. Хаһаанын ССБарашков байотэ кэлэ төһөөдэ өлөрбүт, поварадара Булунтан төрүттээх Гоголев Семен эбиллибит. Степан Степанович: "Төрлүк буолан үлэһи сүлддэбит: комбайнер, таһааччы, семенщик, повар. Былырбын сэлэһинэй ыһааныштыр, 90 тоннаны ыһааныштыр. Быһыл дэһиэһинэй ыһааныштыр, хара буолар буолла. Биир бааһыабын ардах кэлэн куоттаран избиетэ. Гаттан 7-лэи тоннаны ыһарын буолуо", - дии сааһатын үлэһиннэ. "Төүгүргөстөхтэр" 1992 сылтан хаһаайыстыба төрөкөн үлэһиллэр, төбөтөөрүкөн100-чэ кү сүөлүүдүтүр, 14 үлэһиттэктэхтэр эбит. Быһыл дэһиэһинэй "Зернопродуктаны" кытта 50 тоннаны туттарарга дууһабардэхтэр. Онон хомуурдара кыһтардырдыа, баттарар сирдэро биллэр, аны эһиэһи ыһааны сирн бөлөһөһинэй үлэтэ хаалар.

Сахалар кыстыкка киврингэ балэмненин үлэбит дэ тыһаан калда. От үлэтэ үмүрүбүрүн югта аны уралаай көмүүрү. Онтон тоноруулар сабылтанастарына идзэ өлүүтү. Онсө сайдам санаалых сахам доунтар үлэлэрэ-хамнастара санааларын хоту салаллан иһэригэр бөгөрө-бүтү.

Галина ПОЛУСКИНА.

Хоортыгскараа: 1. Камбайн кирбэлээтхикналар, 2. Уонуттаат камбайонер С.В.Саввин, 3. "Канчюкэ" б/х үлээхиттэра - онуу уолантэра, 4. "Төүдүрээтээ" халуур хамбаантэра (ханастан ула Н.С.Константинов, С.С.Борисов, Г.С.Галкин.)



## Сонуннар

## “Сахамедстрах” күүннэрэ

Ааспыт күннөргө улууспутутар "Сахамедстрах" страховой компанияга калып үлгүлөн барда. Медицинский биргелештүүдө түрт нөһүлүмү хабын кызмат арананы, өрлөрү боско көрөтүрдүк квалификациялаах өгөүгү өнөрдүлэр. Маана невропатолог, эндокринолог курдук тыа сиритөр кисти төксикот специалистара калып барыгытара хайырлаах. Бизини улууспутутар калыкхастарин ииниш 14 улууска сыйдан сүрүлззөн өрлөрү көрөн эмгекчилер.

"Сага олох" редакциягытар бу биргездени салгай сылдыр дьон ылдылттаатыр, "Сахамедстрах" компания страховый отделы салгыаччыга Санибоела Ольга Николаевна уонна "Медэкспресс" страховый полостовига кылдаабын бьрааха Васильев Владимир Серафимович кэлэн албаты бьордуннэрдэтор.

"Сахамедстрах" компаниа Саха сириттэр түбүк хабаатнаах үлэһи элбэх сыл ыыттан кэллэ. Россия таһымнара бэйэр үчүтэй көрдөрүүлэрдик страховоюу компаниа аатын бигиһик ылан, сыл ахсын дьон туһунан үлэтин сайыннаран иһэр. Ол курдук Дьонуускайга "Медэкспресс" страховоюу полисиниһа нөүгө дьону арбаа дойдулартан итэҕэлэ суох таһаарыах эмтэһиһи төрөтүөн үлэһитэр. Кинилэр сурунуһун үлэһиттөөт арангыһы ме-

дирексийн страховканы хаачаарыг үзэвчлүүлэр. "Сахамедстрах" полистаах дьон "Медтур" туристическэй компаниянэ нэгүр Россия иһэсэр баран эсэстэр, сыйланар путевкалара 15 бэрыйһан чэпчэтиилхөрүн иһитинирдилэр. Салгыы быһааныарын быһиниэр-роллоритэр, улуустарга чэпчэтиилэх аптекалары тэрийбитэ үлэхэрин сардаан эрэллэр збэт. Бу мааньык чэпчэтиилэх аптека элбэх дьонго туһалыра чахчы, дьон - сэрэ маханар дьыаһыта бэртүө эгэ.

Улусуусту албох нэһилиэтин суола мэлтэх буолан кэһайан кэрийбэккэлэр хомолтоһорун тирээрдылар. Кэлэр сырсыга сыдыыбатах нэһилиэктеринтин кабыахтыг дэиэ эрэнэрдылар. Чыаллараҕа сырсыһарын борго астынан кэпсэтиһэр. Олохтоох балдыһа үлэһиттэрэ массьынанан оролору таһьалы тэрийэн, албох өр көрдөрбүт. Мугулай, Дирнег, Одьулуун нэһилиэктерин тустаах үлэһиттэригэр эмээ махтаналлар.

Түмүккө Ольга Николаевна Чурапгы донуту-сэргетпеге "Сахамедстрах" страховоной компанияи өтөгүтүгүн туһанарга ыгырда, бары үчүгүтүн улууска бадыраарал бидлэрин алғаата.

"CO" корр.

**Саха сирийн радио  
биэрийтин истиэхпит**

Атырдах ийын 28 күнүгэр Чурапчы улуусунгар сага 1 киловаттаах радиопередатчик туран "Саха" НККК радио биригисирэн салгыһынан иэтэр кыахтаннабыт. Бу сүткэи суолталаах үлэ буоларын билиһиннэрэ улууска "Саха" НККК салайааччытын бастык солбууйаачыта Андрей Иванович Ребров кэлэн барбыта. Кини этэринэн республика үрдүнэн улуустарга маньык радиопередатчиктар тураннар салгын радиотуу программата кизгэ сирн хабыхтаах. Билгит передатчиктыг 70 – 80 км сирн хабар эбэт, ыраах сытар нэһиликтэр кыайан хабаллыбаттара хосхолуох, ол эрэн ииниэтин дьолус передатчиктар бу нэһиликтэргэ тураллара быһаанналар.

"Саха НККК уопша "Юность" биэрийтэ 103,5 МГц волнара ннэллэр, онтон "Радио России" 102 МГц волнара кэлэр. Саха сири биэрийлэрин радиосеткатылар Чурапчы сонулара кивэрэн биэрийэхтээхтэр Улуускут сунал биллэриллэр, сонуннара кээл сири хаан дьонто - норуокка ннэллэтин туһалаах булгара эрийиллэр.

А. ЗАХАРОВ







Дьыллар уонна дьоннор

# ОЛОХ УКУЛААТА БЫҔААРЫЛЛАР КИРЬИИ КЭМИГЭР

Саха Республикатын экономическай, общественнай-политическай төрүттэрин сайдар кэскилин быһаарсар үрдүк таһымнаах үлэлэргэ 40-тан тахса сыллар усталарыгар талааннаахтык, таһаарылаахтык үлэлиин сылдьар. Саха сириин ааспыт, бүтүгүнү салыйар кыһыл көмүс элитатын ортотугар туспа суоллаах-иистээх Иван Степанович Сивцев төрөөбүт оройуонугар Чурапчыга 1991 – 1996 сс. олох укулаата төрдүттэн уларыйан рыночнай экономика ылыгар үктэнэр, советскай тутул төрдүттэн эстэр, олус уустук кэмгэр үлэлээбитэ. Ити сылларга бийиги биэр тэлгэлээх, икки таһымнаах, икки дьиз кэргэн олоһор дьизигэр маалым олоһуһу.

Иван Степанович уонна Маргарита Дмитриевна төрүт сахалыы холумтаннаах мал буолан, уопсай айылгыбыт дөксө күүһүрбүтэ. Биэр кыныкый, көхсү көрдөрүүнү очоттон баччага, көрүмүһүн Клара Пантелеймоновна-нын иста-көрө илэкпит. Айылгыбыт ситимэ дөксө бөрүгөөн иһэригэр кырдыаҕас мал-дьон үөрөбүт эрэ.

Иван Степанович Чурапчы оройуонугар бастакы ананан кэлитэ Михаил Ефимович Николаев кадрдары аттаран туруорар сангалыы политикатын, сана экономикай сыһыаннар, философскай кээмэйдэр үөскээн тахсар революционнай кирби кэмнэрин кытта сибээстээрин кэлин өйдөөбүһүт. Иван Степанович оройуон баһылыгы быһытынан оройуон дьылбатын быһаарар, быһаара сылдыбыт төһүү салыйаачыларын маннайгы муһаҕар туруорбут боппуруостарыттан тыа сириин олоһун реформалааһыны толору өйдөөбүтэ биллибитэ.

Былдан турар, биэр партиянай сис-

тема: былаас, суут-судьба буолан олоһорута чакчы. Коммунистическай идеология итиллэн, онно дириг бариниһээх көлүөнэлэргэ СССР үрэллэһитэ, капиталистическай олох укулаата сиктистэнэн-мутустанан туруруута ордук аҕа көлүөнэ утарсытын көрсүбүтэ. Ол эрээри Иван Степанович үлэллэр өйүнөн-санаатынан, Республика Правительствотын Председатели солбуйааччы дуоһунаһыгар үлэлээбит уолутун кыһарынан кимизэ да "сиэртибэтэ" суох Саха Республика-тын бастакы Президент М.Е. Николаев итэрийбит соруудаҕын чистээхтик, олус мундырдык толорбута. Ити сорууда сүүрүн чэрчилэрин Иван Степанович оройуон салыйар активын кизиги тырыһылаах муһаҕар чопчу хайысхаларга арааран туруорбута:

1. Тыа хаһаайыстыбатын сайыннарымыа чааһынай бас билитэ кизирэн бааһынай хаһаайыстыбаларын, биэрдиллэн мал кэтэх хаһаайыстыбаларын тэрийи, сайыннарымы.

2. Чурапчынан ааһар сүүрүн суолу ситэрэн тутууну, эксплуатационнай-кыаҕын дөксө үрдэтиини, оройуон ис суолларын салгыы тутсаран тутууну.

3. Ленаттан Тааттага турбанан уу ситимэ тардылларынан сибээстээн быһыттар, каналлар системаларын сана техникай ирдэбиллэргэ олоһуран быраймактыгы уонна тутуу.

4. Коммунальнай хаһаайыстыба туруктаахтык сайдарыгар котельнай-дары убаҕас оттука киллэриини.

Иван Степанович бу программаларын олоххо киллэрэргэ бейитин тула чакчы тирэх буолар урукку, орто, алын сүһүөх кадрдары түмэ тардыбыта, биэр сомоҕо көмүөл күүрээрини

күүс буолан үлэллиллэрин кылгас кэмгэ ситиспитэ. Кини кадрларга итэрдилээ, биэр оннук ирдэбиллээ.

Үйэлэр тухары Чурапчыбыт бараксан быһыттар, каналлар ситимнэринэн оуруо курдук тиһилибит күн уотунан күлүмүрдүү ооньуур күөлэригэр уолан бүһүт ууланан, быстыбат быһаҕынан, уостубат уйгунан, баай-байылыат олоһунан аатын ааттата, суон сураҕыра туруоҕа. Ол кэрэ кэскили түстэспит бастакы Ара баһылыгыт Иван Степанович Сивцев аата, кинини кылта сарын өйөһөн үлэлэспит дьоннорбут ааттара үйөтүлүлэр дьылдалаахтарыгар бигэ эрэллээхпин.

Иван Степанович төрөөбүт оройуонугар олус таһаарылаахтык үлэлээн барбыта хайыы-үйэ 10 сылын туола оҕуста – дьыл-хонук ааһара олус да түргэн.

Күһүрдээх кустукка

Хара өг хатыспат,

Кылааннаах кырдыкка

Сымыйа сымтат.

Туох да дьизигэр иһин, Иван Степанович Сивцев төрөөбүт оройуонун олус уустук кэмгэ салыйан, былаас ыһыллар кэмгэр үп-харчы ыһааһына сүтэр, майгы-ситили быһытталар кэмгэр оройуон социальнай-экономическай, политическай да туруга айтыраабат акылааттаах буолуутун хааччыйбыта. Оройуону салыйан олоһор кадрларга "репрессия" ыһтыллыбата. "Мин киһим, кэни кэһитэ" дьиз өйдөбүлүнэн салыйтарбата. Иван Степанович чакчы дириг айылгылааһын, сахалыы төрүт уус өйдөөгүн туоһута буоларыгар кэктиэлибин.

Иван Степанович Сивцевка уонна кини сомоҕо хамаандатыгар

Бырааттаһан маанылаһар,  
Убайдаһан ытыктаһар  
Дьолто эрэ төсхөйоллор  
Сирдир-түмэр хоһуун дьоннор.

Дьиз да кизирбат эйгэлээхтэр  
Мааны ыаллар, түөлбөлээхтэр,  
Үүнэр күнү эйэлээхтэр  
Мичээринэн миннитэллэр.

Уйбаан тойон айдарылаах,  
Кыһыл көмүс ыһаһыннаах,  
Маргарита күнүү дьонун  
Айылтылаах Далбар хотун.

Үөрүүлэрин үлэлэтэргэ  
Сирдээх таһым оҕуоллаахтар,  
Хому-хоһу үтөйөргө  
Куйах кудук ньыгылар.

Хамаанданан сомоҕолоһор –  
Өйү-күүһү холбуулар,  
Дойдуларын олоһор  
Ыһаһыннаах кылааттаахтар.

Үлэ-хамнас тэрээһинин  
Ытарчалыы ыспараллар,  
Улуустарын кэскилин  
Далбы тутан тускулуулар.

Кэпсэммэгэр, кизисийбөттөр  
Майгы-ситили сирдээхтэр,  
Эдэр-эмэ эйгитигэр  
Өйөтөллөр-бигэтэллэр.

Ол иһин үтүөлэрэ  
Сыжжыс уулуу тыа туруо,  
Кирби кэһи килбизэнэрэ,  
Уостан түспэт номох буолуо.

Аркадий ФИЛИПОВ,  
улуус Бочуоттаах гражданы,  
тыыл, үлэ ветераны.

Омук сирэ саха харабынан

## ОЛОХПУТ ДЬОЛЛОХ ТҮГЭНЭ

(Суоллааҕы бэлиэтээһиннэр)



Быйыл сайын ДПКорюи аатынан Чурапчылар республиканскай орто спортнай интернат-оскуола администрацията (директор Н.Н.Гуляев), профкома (председатель Г.Ф.Нохтунский) бэйэлэрин үлэлиттэригэр умуллубат кэрэ түгөннэри бэлэттэтилэр. Ол курдук, от ыйын санатыгар оскуола 40-тан тахса үлэллэртэ Сунтаарга Саха республикатын IV-с спортнай ооньуулары көрөн, аатыгар Элгээйи, Тойбохой музейдэрдэр сылдьан, туустаах Кэпсэммэгэр уугутар сөтүөлээн, дуоһунай-астынан кэлбиттэрэ.

Онтон аны от ыйын 21 күнүгэр оскуолаҕа өр сылларга үлэлээбит 21 кэһи "Евротур" -га бараары Москва куоракка көһүтүлүт.

Саас эрдэ былааннаан: "Манньа дьоннор барабыт, Европа 9 дойдутугар сылдьабыт", – дьизигэр кэһи да итэрийэ суох курдук ээ. Дьөрү бэйэбит кыраныһа таһыгар тахсар паспорттэҕыт да онотторботхотут: баһыгар тахсар сүүрүн-көтөн, сыраһаан А.Н.Гуляева оноттор-рытын сүүрүн-көтөн, сыраһаан А.Н.Гуляева оноттор-бута, кутевкалары булбута. Онтон түгөнүгүн туһанан Анна Николаевна бары махталыгыт тиздэбэт.

Барар кэммит чугаһаан итэҕин аайы долгуйуу ула-

атан испитэ. Оскуолабыт босхо автобус бизрэн от ыйын 19 күнүгэр куораттаабыт. 20 чакылыаҕа "Интеграл" турфирмага муһаахтаабыт.

21 чакылыа үүнү. Спорткомитет председателэ М.Д.Гуляев кэпсэти Олимпиадскай дьизигэр гостиницалар түһүөхтээхтэ. Москвага 14:20 кэһи кэлбиттэ. Турфирма үлэллэ Лена Маркеловна Федорова уонна выпускнигыт Александр Софронов көрсүһүннэрэ ыһыт студенира күүтэ сылдьаллар эбит. Тута автобуска олорон гостиницалар бардыбыт.

Нөгүө күнүгэр эрдэттэн былааннааһытын курдук аатыгар "Эльдорадо" -га сырыттыбыт: көм сотовай телефон, кэм цифровой фотоаппарат, кэм видеокamera атылаһан үөрдүбүт-көттүбүт. Оонно эбэттэн баран Белорусскай вокзалга тийдүбүт. Лена Маркеловна кэһи, карта, хас бирдэбэтигэр "Интеграл" фирма логотиптаах курууска бизрэлээтэ. 3 чаас 45 мүнүүтэ 627 №-дээх "Москва – Врест" поездка олордубут.

Врест куоракка нөгүө күнүгэр сарыарда 6 чааска тийдүбүт. Бийиги илдьэ сылдьахтаах автобуспут күүтэн турар эбит. Наташа дьиз экскурсоводтутун кытта билэтибит. 20-ч мүнүүтэни таһаары кэлбиттэ, этэннэ паспорт бэрэбэркэти аһан. Польша кыраныһаһыгар кизирдүбүт. Европскай бириэмэ 2 чаас араастаһылаах эбит. Күнү. 1 ч Варшава кэлбиттэ, экскурсиялаабыт. Королевскай уонна Рыночная болуоссаттарга сырыттыбыт. Костелга өр сүрэхтэһиһэр көрдүбүт.

Эксперт кэһи салгы айаһаабыт. Баран иһэн билсиптэ буолла. Мин бийиги группаны билсиптэ-нэрдим, оскуолабыт туһунан кэпсэтиб. Сүрдээх сирдээхтэр. Эһиэл оскуолабыт үбүлүөтэ буоларынан сибээстээн минньах улахан группаны тэрийи ыһыттарын соһуа иһитилэр. Бийиги таһынан Мурманскайтан, Ивановоттан, Уфаттан, Татарстантан, Калугаттан, Челябинскайтан, Ульяновскайтан, Благовещенскайтан бааллар, уопсайа 44 буолан сырыттыбыт.

Кизгэ 10 чааһы 20 мүнүүтэ

аһыаҕа Польша Люберцы куоратыгар тийбэн "Калисия" гостиницага түстүбүт. Иһилин мисталтэх нүмэр-дэргэ түһэн, сууһан-тараһан дуоһуа сыһааныбыт. Бу куораттыг олох Германия кыраныһаһыгар турар эбит. Германия сатыы эһи туоруоһа сөт.

Одердааҕы Франкфурт куоракка тохтоон эбэттэ-тибит. Сүрдээх кыраһаабай, ыраас куорат. Германия суола олус үгүтэй оҕоһуулаах. Автобуска иһи чэй бизрэлэр, сөтү айаһаан иһэн олох дьалыһааһа иһэти. Берлингэ Иляпти уонна Арфатты Германия араар көтүлүбүт истиһи сөртүн көрдүбүт. Аатырбыт Трентов парна Вучетич оторбүт советскай саллаат пааматынньаҕын долгуй көрдүбүт.

Балтараа чаас устата Берлин устун күүлэйдэтибит.

Л.М.ВИНОКУРОВА,  
ССРС үөрэҕирити, РСФСРС нуруотун  
үөрэҕирити туйгуна, нуучча тылын уонна  
литератураны учуутала.

Хаатыскаларга: 1. Берлингэ Бранденбургскай  
ворота кэстүтүгэр. 2. Варшава куоракка.





# Закон о "дачной амнистии" вступает в силу...

С 1 сентября 2006 года вступает в силу Федеральный закон от 30.06.2006 № 93-ФЗ "О внесении изменений в некоторые законодательные акты Российской Федерации по вопросу оформления в упрощенном порядке прав граждан на отдельные объекты недвижимого имущества" (далее - Закон). Нименнэнийн ёго сэдэвнэ и түрдүү танилцажээ, нэгдүгээр нь нэрийдэ и в прессе танилцажээ "дачной амнистии".

Принятие Закона вызвано необходимостью упростить процедуру государственной регистрации прав на принадлежащие гражданам объекты недвижимости, правоустанавливающие документы на которые отсутствуют, либо не соответствуют требованиям действующего законодательства. Президент России В.В. Путин еще в 2005 г. в послании к Федеральному собранию Российской Федерации поручил правительству упростить систему регистрации и легализации прав на объекты недвижимости и уменьшить обязательные расходы.

Итак, рассмотрим основные положения указанного федерального закона.

## Особенности оформления прав граждан на принадлежащие им земельные участки

В первую очередь Закон упрощает порядок оформления прав на земельные участки, предоставляемые для ведения личного подсобного, дачного хозяйства, огородничества, садоводства, индивидуального гаражного или индивидуального жилищного строительства. По новому закону для регистрации права собственности на земельный участок будет достаточно представить любой документ, подтверждающий права на земельный участок. То есть если у гражданина имеется документ о том, что участок принадлежит ему на праве собственности, пожизненного наследуемого владения, либо на праве постоянного (бессрочного) пользования, или документ, в котором право на участок конкретно не названо, то закон позволяет зарегистрировать право собственности на данный земельный участок. Кроме того, в качестве документа-основания может приниматься выписка из государственной книги о наличии у гражданина права на данный земельный участок (в случае если земельный участок предоставлялся для ведения личного подсобного хозяйства). Форма выписки устанавливается Федеральной регистрационной службой, в настоящее время еще не утверждена. При этом, дополнительные расходы на предоставление земельного участка в собственность не требуется. Единственным исключением являются случаи, когда приватизация земли запрещена федеральным законом. Например, земли особо охраняемых природных территорий, земли специального назначения, занятые объектами обороны и безопасности не могут быть приватизированы гражданами на основании Земельного кодекса РФ.

Для регистрации права собственности на земельный участок необходимо обратиться в Управление Федеральной регистрационной службы по РС (Я) и представить вышеуказанные документы. Однако следует иметь в виду, что для регистрации права собственности дополнительно потребуется предоставление кадастрового плана земельного участка. Если садовый или дачный участок не имеет кадастрового плана, то его придется оформить в любом случае.

## Регистрация прав при наличии "исключен" площади земельных участков

Особо следует отметить, что новый закон нацелен на решить наиболее важный вопрос, связанный с "исключенными" землями, когда земельный участок фактически оказывается больше тех численных показателей, которые содержатся в правоустанавливающих документах. И здесь законодатель решил встретить владельцев. Регистрацию прав можно проводить и в случае, если площадь участка в правоустанавливающем документе отличается от указанной в кадастровом плане. Государственная регистрация прав будет осуществляться на основании

данных кадастрового плана земельного участка. Однако следует иметь в виду, что органы, осуществляющие кадастровый учет недвижимости, в проведении государственного кадастрового учета земельного участка может быть отказано в случае, если земельный участок превышает максимальный размер, установленный правовым актом субъекта Российской Федерации для земель различного целевого назначения и разрешенного использования.

## Размеры государственной пошлины

За государственную регистрацию права собственности на земельный участок, предоставляемый для ведения личного подсобного, дачного хозяйства, огородничества, садоводства, индивидуального гаражного или индивидуального жилищного строительства, так и расположенные на них постройки необходимо уплатить государственную пошлину, размер которой с 1 января 2007 года снизится до 100 рублей. В настоящее время размер госпошлины составляет 500 рублей.

## Особенности предоставления в собственность и обороты садовых, огородных и дачных земельных участков в некоммерческих объединениях

Особый порядок предоставления и оформления земельных участков предусмотрен законом для садовых, огородных и дачных, вступающих в некоммерческие объединения (садоводческие товарищества и дачные кооперативы). В случае если весь земельный участок, состоящий из территории садоводства, дачного или огородничества объединения, предоставлен (на любом праве) такому объединению, то у каждого "индивидуального" садовода, дачника или огородника обычно не имеется никаких документов на его участок. После вступления в силу закона "о дачной амнистии" гражданин, являющийся членом подобного некоммерческого объединения, имеет право приобрести в собственность земельный участок, которым он уже владеет и пользуется, причем бесплатно. Предоставление участка в собственность будет осуществлять исполнительный орган государственной власти или орган местного самоуправления, обладающий правом предоставления такого участка. Процедура значительно упрощена: владелец самостоятельно делает заявление: право своего участка и удостоверяет его в правлении товарищества, после чего обращается в вышеуказанные органы с заявлением, в котором прилагает эти два документа и, конечно, кадастровый план участка. Отказывать ему в приватизации не имеют права, за исключением случаев, когда федеральным законом наложен запрет на отчуждение земли.

## Особенности оформления прав граждан на иное принадлежащее им недвижимое имущество

Закон упрощает процедуру регистрации прав не только на земельные участки, предоставляемые гражданам для ведения личного подсобного, дачного хозяйства, огородничества, садоводства, индивидуального гаражного или индивидуального жилищного строительства, а также на строения, находящиеся на них.

Чтобы зарегистрировать право собственности на гараж, дачный или садовый домик и иные объекты недвижимого имущества, в отношении которых в соответствии с законодательством Российской Федерации не требуется разрешение на строительство и реконструкцию, введенные на садовом или дачном участке, достаточно будет самостоятельно составить декларацию о постройке. Форма декларации в настоящее время еще не утверждена. Однако известно, что собственником недвижимости в нее должны быть включены сведения о местоположении (адресе) строения, его виде (назначение), назначении, площади, количестве этажей (в том числе подземных), год возведения, о материалах наружных стен объекта недвижимого имущества, его подключения к сетям инженерно-технического обеспечения, кадастровом номере земельного участка, на котором расположен объект и др.

Кроме декларации, в Росрегистрацию надо будет представить правоустанавливающий документ на земельный участок, на котором находится постройка, и кадастровый план земельного участка. Обратите внимание: если права на Ваш земельный участок уже были зарегистрированы в Едином государственном реестре прав на недвижимое имущество и сделок с ним Регистрационной палаты РС (Я), или Управлением Федеральной регистрационной службы по РС (Я), то представлять правоустанавливающий документ на земельный участок не требуется. В отдельных случаях, установленных законом, не требуется и предоставление кадастрового плана.

Для оформления права собственности на жилой дом, построенный на земельном участке, отведенном под индивидуальное жилищное строительство, либо для ведения личного подсобного хозяйства, нужен технический паспорт постройки, составленный органами технической инвентаризации. Ни разрешение на строительство, ни акт о вводе в эксплуатацию не требуются. Однако следует иметь в виду, что отмена постановления разрешения на ввод в эксплуатацию сократится только до 1 января 2010 г. Форма технического паспорта также должна быть утверждена официально. Над созданием формы нового технического паспорта, также как и декларации, уже работает Правительство РФ. Помимо технического паспорта, для регистрации права собственности на жилой дом в Управление Федеральной регистрационной службы по РС (Я) также потребуется предоставить правоустанавливающие документы на земельный участок и кадастровый план земельного участка. В случае, если регистрация прав на земельный участок, на котором расположен объект недвижимости, была ранее произведена, предоставление документов на земельный участок и кадастрового плана земельного участка не требуется.

## Помощь гражданам в оформлении прав на объекты недвижимого имущества органами местного самоуправления

Закон устанавливает, что в целях оформления в упрощенном порядке прав граждан на объекты недвижимого имущества органы местного самоуправления на основании заявления граждан или их доверенностей могут оказывать им содействие в подготовке необходимых документов для проведения государственного кадастрового учета земельных участков, недвижимого имущества (инвентаризация) созданных на этих земельных участках объектов недвижимого имущества и государственной регистрации прав на них.

## Помощь гражданам в государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним нотариусами

Внедрение нового правила закона дает право нотариусам представлять интересы владельцев земельных участков и при оформлении и регистрации прав, в случае нотариального удостоверения соответствующей сделки или совершения некоего соответствующего нотариального действия. Теперь нотариусы могут сдавать и получать документы своих клиентов в регистрирующие органы.

## Приватизация жилищного фонда

Срок бесплатной приватизации жилых помещений продлен на 3 года - до 1 марта 2010 года. Также дружелюбный для граждан продлен срок расприватизации жилья, т.е. возможность передачи гражданами принадлежащих им на праве собственности жилых помещений в государственную или муниципальную собственность, и заключения договора социального найма этих помещений. При этом обращаем внимание, что расприватизировать свое жилье раньше могли только маломужские граждане. Теперь же этим правом обладают любые граждане, приватизировавшие жилье, являющиеся для них единственным местом постоянного проживания.

МАКАРОВА А.П.

консультант управления Росрегистрации по РС (Я).

## ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күн-күбэй ийэбитин, эйзэс эбэбитин, толгооно кэргэмин улэ ветеранын **Мария Михайловна САВВИНАНЫ** 55 сааскын тулар олсун бэлэ күүнүн, дьолун-мааны убулуйгунэн иттилик-истииник эбэрдэлиибит!

Кизг билимнээх, үрдүк культурулаах, толку майгылаах, амарах дьуһулаах, сырдык санаалаах кунду кийибитигэр ыалдьары, кырдьары билимнээх өссө да үһүнүк үлэлииргэр баардыбыт.

Ииникитин да эбэрдэи эрчимнэ энирээбэтиг, толгооно чугас дьонун, олохторун, сизнэрин, аймактыарыг ортолорулар өрүү үөрэ-көтө сырдык, дьон-сэргэ мастаалынан үлүтүмэн дьоллоостук алар дин алыстытын аныгыбыт!

Кэргэнин, олохторун, кийилтэрин, сизнэрин, балтыг Ойа.

Күн сирин көрдөрбүт күн-күбэй ийэбитин, эйзэс эбэбитин, толгооно кэргэмин улэ ветеранын **Мотрена Семеновна** 60 сааскын тулар олсун бэлэ күүнүн, дьолун-мааны убулуйгунэн уонна аар тойон айыт абабытынан, амарах эбэбитинээн, толгооно кэргэмин улэ ветеранын **Василий Романович АНДРОСОВТЫН** 40 сылын үөрэ-көтө, долгунун, сулуулуктаах байыт суруйан, дьоллоостук эбэбит дьонунан туран иттилик-истииник эбэрдэлиибит!

Кунду дьоммут биһиги туслутулар ахсаабат кыһамныгыт, толгооно кэргэмин улэ ветеранын **Варьяны** ыаллаах, кырдьары дини билимнээх билиэх тула, сизнэргэтигэр субэ буолан биһирэ үөрэ-көтө, өссө да өр сылларга олорук. Кунду дьоммутун олус күүсэ толгооно кэргэмин улэ ветеранын **Вася, Сайына, Поля, Алеша, Айан.**

Кыргыттарыт, кутууттарыт, кийилкит, сизнэргэи Вася, Сайына, Поля, Алеша, Айан.

## ПРИГЛАШАЕМ НА РАБОТУ

В рамках республиканского мероприятия "Давай, работу молодым", которое проводится Министерством социального развития и занятости населения РС (Я), министерством молодежи РС (Я), Медиа-группа "Ситник" содействует трудоустройству молодежи. При техническом центре телевидения и радиовещания РС (Я) имеются вакантные должности инженерно-технических работников в структурные подразделения в улусах республики.

| №  | Подразделение             | Должность                                                 |
|----|---------------------------|-----------------------------------------------------------|
| 1  | Цех ТРММ п. Усть-Нера     | Электромеханик                                            |
| 2  | Цех ТРММ с. Борогонцы     | Ст. электромеханик                                        |
| 3  | Цех УКВ п. Сангар         | Инженер 2 к.                                              |
| 4  | Цех ТРММ п. Депутатский   | Электромеханик                                            |
| 5  | Цех ТРММ п. Батагай-Алыта | Ст. электромеханик                                        |
| 6  | Цех ТРММ г. Олекминск     | Электромонтер 4 р.                                        |
| 7  | Цех УКВ г. Нерюнгри       | Антенщик-мачтовик                                         |
| 8  | Цех УКВ г. Мирный         | Инженер 1 к., 2 к., ст. электромеханик, антенщик-мачтовик |
| 9  | Цех ТРММ п. Чокунда       | Ст. электромеханик                                        |
| 10 | Цех ТРММ п. Ленск         | Инженер 1 к.                                              |
| 11 | Цех ТРММ п. Амма          | Ст. электромеханик                                        |
| 12 | Цех ТРММ п. Вилюйск       | Электромонтер 4 к.                                        |

Заинтересованные лица могут обратиться в отдел молодежи Чуралчинского улуса. Тел: 41-130 или в Медиа-группу "Ситник" в г. Якутске. Тел: 42-21-08, 34-21-91.

## БИЛЭРИИДЭР

"Чурапчарстрой" ХЭТ суһаллык трактористка (ДТ тракторга), тутуу маһыгар, лафетка, бурууска наадынар. Билсэр телефон: 41-359.

ХХХ  
Абрамов Иннокентий Иннокентьевич аатыгар бэриллбит водительской дастабырыанна, УАЗ массына техническэй паспора сүтүлэр. Ким булбут 29-356 телефонуна билсин. Манньаны мэкэтиллибит.

Улэ, тыл ветерана **ПОПОВА Мотрена Спиридоновна** олохтон туорабытынан кыһыгар реабилитационнай киин генеральной директорулар Зинаида Семеновна Максимовна, чугас аймакхтарыгар дини кутурбаммытын тиздэбит.

"Чурапчы улууһа (оройуона)" муниципальный оройуон дьаһалтата.

Редактор-директор А.А. Захаров.  
ААДЫРЫСПЫТ: 678670,  
Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а".  
Телефоннарбыт:  
редактор - 41-332, отделлар - 41-265.  
E-mail: Osanaoloh@churap.sakha.ru

Тарҕыан таһаараччылар: СР Правительствот, Чурапчы улууһун "Саһа олох" редакционнай-издательской холбоһук государственной учреждение, Маассабай информация средстволорун туһунан РФ Сокуоннарын туһунан хонтуруоллуур уонна регистрационнор РФ бэһээккэ СР региональной управлениетыгар 2003 с. бас ыйы 20 күнүгэр регистрационнаммыт нүмэрэ - ПИ №19-0423.

"Саһа олох" редакционнай-издательской холбоһук Г.У. Офсетнай бэһээт. Сахаров Н.И. Тираж 2007. 30.08.2006 с. бэһээккэ бэриллэнэ. Холбоһуктаах үстэ: олутуруунуука, чэппиэргэ уонна субуотата таһар.

Автор суругар этиллэр санаа редакция позициягар мадды сөл түбэһэр буолбатах. Сурукка ыйыллар чакчылар кырдыктаахтарыгар эппиэтинэни автор тус бэйэтигэр.